

Kitap Tanıtımı

Hazırlayan: Olgu ÇALIŞKAN

HYBRID SPACES¹

Derleyen: Güven Arif Sargın
ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları: Ankara
2004
İngilizce
117 sayfa

ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nde Güven Arif Sargın, Ayşen Savaş ve Kerem Yazgan'ın yürütücülüğündeki 'Arch 505 Advanced Architectural Design' tasarım stüdyosunun 2002-2003 ders yılı kapsamında ele aldığı proje teması "Melez" ve "Melez Mekanlar" idi. Temanın projelendirildiği kent ise Sovyet sonrası politik ve toplumsal dönüşümü ve aradakalmışlığı deneyimleyen Arnavutluk'un Pogradec kentiydi. Proje dönemi sonunda öğrenciler tarafından ortaya konan tasarım önerilerinin metinleştirilmesi ve stüdyo eleştirilerinin ön sunumlarının bir araya getirilmesi ile kitap (Hybrid Spaces), yayına hazır hale getirilmiş. Görsel tasarımını Fatih C. Öz'ün yaptığı kitabın grafik sunum kalitesi, yayının dikkat çeken özelliği.

Kitabın ana metnini oluşturan proje anlatımları öncesi Arka Plan / Kavramlar / Konular bölümündeki dört ayrı sunuş yazısına yer verilmekte. Buna göre, yayının derleyiciliğini de yapan Güven Arif Sargın projelerin temel temasını olan 'melez mekan' kavramına Pogradec bağlamında açıklık getirirken aynı zamanda projelerde yer alan tasarım stratejilerinin altı başlıkta kavramsallaştırmasını yapmakta: *yeniden-akılcılaştırma, yeniden-süreçlendirme, yeniden-kullanma, yeniden-yerleştirme, yeniden-üretim ve yeniden-temsiliyet*. 'Mimarî Program'ı konun alan Ayşen Savaş ise sonuç 'biçim' ile 'işlev' arasındaki gerilime 'melezleme' ile ilgili olarak dinamik 'yeniden-süreçlendirme' yönünden vurgu yapmakta. Kerem ve Begüm Yazgan'ın 'Mimarî Melezleme Süreci' yazısında Pogradec'teki konutlarda uygulanan yapısal dönüşümlerin ve yarattığı 'düzensizliğin' özüne zarar vermeden (yeniden) örgütlenmesi tanımlanırken; Baykan Günay Kentsel Tasarım Stüdyosu'ndaki eşzamanlı projeye referansla çalışmanın çok-disiplinli yanını anımsatıyor ve kentin bölgesel-tarihsel konumlanışını özetliyor.

Kitabın geri kalan bölümünde mekandaki melezliği yaratan çatışkı, çelişki ve karşıtlıkları (eski-yeni, kalıcı-geçici, merkezi-adi merkezi vb.) yeniden üretme, geliştirme ve dönüştürme gücüne sahip yedi ayrı 'kentsel bağlamlı mimarî projeye' yer verilmekte. Projelerin ortak özelliği, mimarî sonuç ürünün yanı sıra (bunu öncülleyen) kavramsal-

laştırma çalışmaları ve diyagramlar. Bunların bütünü Savaş'ın sunuş yazısında değindiği mimarî programı ve programatik yaklaşımı oluşturuyor. Ve hepsinde açık bir biçimde olmasa da Sargın'ın sunduğu altı 'kentsel taktiği' okumanız olanaklı.

Ülkemiz planlama ve tasarım okullarındaki işliklerin ortak eksikliği, her dönem yoğun bir entelektüel çabayla ortaya konmuş çalışmalar öğrenci portfolyöleri ile sınırlı yayınsallığa hapsedmeleri. Oysa okulların öncelikli toplumsal görevi salt öncü özgün fikirleri formüle etmenin ötesinde onları kamuoyunun gündemine taşıyarak tartışmaya sunmaktır. Bu nedenle bu çalışmanın fakültelerde öğrenci çalışmalarını belgeleme kaygısı ile 'stüdyo yayınlarını' tetikleyeceğini umuyoruz.

KENTSEL ALANLARIN PLANLANMASI VE TASARIMI

Ş. Aydemir, S.E. Aydemir, D. Ş. Beyazlı, N. Ökten, A. M. Öksüz, C. Sancar, M. Özyaba, Y. A. Türk

Akademi Kitabevi: Trabzon
2004

Türkçe
557 sayfa

Türkiye'de kent planlama eğitiminde yaşanan en büyük sıkıntılardan biri Türkçe kaynak yetersizliği. Son yıllarda özellikle ulusal dağıtım ağına sahip yayınevlerinden çıkan ve popüler yayınlar arasında yerini alan kentsel politika ağırlıklı kentsel yazın artmış olsa da genç planıcı adaylarına hitap edebilen yayın sayısı bir hayli yetersiz. Bu anlamda, Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim elemanlarınınca ders notlarının bir araya getirdiği ve 'Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı' adıyla yayınladığı kitap, bu eksiği büyük ölçüde ortadan kaldırır nitelikte. Kitabın kapsamı ve içeriği, planlama alanına yeni dahil olmuş bir öğrencinin kafasında alanı tanımlama kaygısına yanıt verebilecek kadar geniş ve zengin.

Önsözde de belirtildiği üzere kitap, 1999'da KTÜ'deki mimarlık, peyzaj mimarlığı ve jeodezi mühendisliği bölümlerinde okutulan Şehirçilik

¹ Melez Mekanlar

dersleri için derlenmiş aynı adlı ders notları kitabının gözden geçirilmiş, yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş sürümü.

Konu kent, planlama ve tasarım üçlüsü olunca ister istemez hacimli ve bir oturuşta okunamayacak ama farklı konularda danışılabilir uzun bir metinler bütünü ortaya çıkmış. Ancak, sekiz yazarlı kitap geniş bir yelpaze sunmayı başarmış okuyucuya.

On yedi bölümden oluşan kitapta, ilk olarak kent ve kentleşme olguları, planlama, planlama türleri ve evrimi, yaklaşımları tanımlanmış. Ardından kent planlama ve tasarım normları, ölçütleri, ikaları ve kullanım seçenekleri, farklı ölçeklerde konut, ulaşım, ticaret, eğitim, kültür, sağlık, rekreasyon alt başlıkları içerisinde açıklanmış. Kitabın bir bölümü tek başına kentsel tasarıma ayrılmış. Devamındaki bölümde ise bununla ilintili olarak kentsel dış mekan tipolojileri örneklenmiş. Kitabın son beşte birlik bölümü ise bütünüyle Türkiye'deki imar kurumu ve koruma planlaması yaklaşımlarına ait. Bu anlamda kitabın bütününde, batı merkezli kuramsal açıklamalar ve yurtdışı örneklerinin yanı sıra Türk kent planlama pratiği ve tarihçesi yeterince irdelenmiş durumda.

Kitapta yer alan tablo ve grafiklerin hemen hemen tamamı referanslı alıntı olmakla birlikte bu denli kapsamlı bir derlemeden aksini beklemenin haksızlık olacağını düşünüyoruz. Yurtdışı yayının saplantı haline geldiği günümüzde, Trabzon'daki yazar kadrosunun çalışmasının Türkçe yazın açısından örnek oluşturacağını umuyoruz.

İsteme adresi: Akademi Kitabevi, Uzun Sk., No. 6/B (61100) Trabzon

MERKEZİ BİR KENT PARÇASI - KENTSEL TASARIM PROJESİ

Yayına Hazırlayan: A. Fırat Atabaş
Boyut Kitapları: İstanbul
2004

Türkçe
144 sayfa

"Merkezi Bir Kent Parçası - Kentsel Tasarım Projesi" adından da anlaşılacağı gibi bir proje tanıtım kitabı. Ülkemizde güncel mimari ve kentsel tasarım projelerinin yayınlattırılması ve planlama, tasarım, mimarlık kamuoyu ile paylaşımı geleneğinin henüz olgunlaşmadığı gerçeği düşünüldüğünde kitabın önemi ve özgünlüğü ortaya çıkmakta. Nitekim, arka kapağında da belirtildiği gibi çalışma, Türkiye'de kitaplaştırılan ilk kentsel tasarım projesi olması nedeniyle öncü nitelikte.

Kitaba konu olan proje, eski Ankara Şehirlerarası Otobüs Terminali (AŞOT) alanının dönüşümünü 1992'de belediyeyle yapılan sözleşme ile programlayan ve yöneticiliğini mimar Kadri Atabaş'ın yaptığı kentsel tasarım projesi. Toplam 22.5 hektarlık alandaki yeniden yapılanma senaryosunu ele alan kitap, alanın kent içindeki merkezi konumunu da göz önünde bulundurarak içinde bulunduğu kentsel bağlamın tanımına da yer ver vermekte. Ancak, tasarım şeması olarak projenin kendisine yönelik vurgu bu tanımları biraz yetersiz kılmakta ve Ankara dışındaki okuyucuyu büyük ölçüde salt proje

şemalarına odaklanmaya zorlamakta. Bunda kitabın kurgusunun rolü büyük. Üç "etap"tan oluşan kitapta bölümlerin her biri aslında projelendirme sürecinin etaplarının birebir yansıması. Buna göre, 1. Etap'ta alanın fiziksel verileri, konumu, tarihselliği, kentin biçimleniş açısından üstlenebileceği işlevler kısaca irdelenirken; 2. Etap'ta önceki etapta ortaya çıkan 26 kavram projesi seçeneğinden işlev önerileri ortaya konulmakta. Böylece, bir araya getirilmesi düşünülen işlevler olan kongre merkezi, belediye hizmet binası ve kentsel park alanda kentsel tasarım önerileri olarak sunulmakta. 3. Etap'ta ise karar verilen seçeneğin yapısal ve çevresel projelerine, buna yönelik teknik açıklamalarına yer verilmekte. Ek Raporlar bölümünde verilen dünya örnekleri ile ise söz konusu projeye benzer içerik ve kapsama sahip yurtdışı örnekleri okuyucuya sunulmakta.

Projenin içeriğine yönelik olası eleştiri ve yorumlar bir kenara bırakılırsa; seçenekler üzerinden düşünme ve en uygun sonuç ürünü ortaya koyan projenin yayınlattırılması, reel tasarım süreci ve dilini anlamaya çalışan planlama ve tasarım öğrencileri açısından önemli.

Ülke mekansal planlama pratiğinin belleğinin oluşumu açısından bu tür yayınlara gereksinim duyuyoruz. Bu nedenle kitabın özgün önemi belirgin olmakla birlikte proje sürecinin ve ürününün yayına hazırlayanlarca değerlendirilmeden ve yeterli kavramsallaştırma yapılmadan birebir proje kitapçığı olarak yayına sunulması, kitabın en büyük eksiği. Okuyucu en azından Sayın Atabaş'tan girişte bir sunuş yazısı beklemiyor değil.

KENTLERİN DÖNÜŞÜMÜ KENT TEORİSİ VE KENTSEL YAŞAM

David C. Thorns
Çeviren: Esra Nal, Hasan Nal
Soyak Yayınları: İstanbul
2004

Türkçe
258 sayfa

Geçtiğimiz yıl kent ve kentleşme üzerine Türkiye'de yayınlanmış yabancı yazarlı yayınlardan biri olan "Kentlerin Dönüşümü" kent kuramı ve kentsel yaşam üzerine tarihsel, geniş bir perspektif sunuyor. Kentleşmenin ve kentsel gündemin dönüşümünü ağırlıklı olarak yirminci yüzyılın ikinci yarısından yeni yüzyıl başına taşıyan David C. Thorns kent yaşamının gelişen dinamiklerini ortaya koymakta. Bunu yaparken temel yaklaşım, kuramsal olanı yaşam pratiğinin somut gerçekleri ile örneklemek ve sınamak olmuş. Bu anlamda nesnel süreçler ile kuramsal yorumlar arasında ilişki kurma yazarın birincil kaygısı olmuş. Bu da çalışmayı, salt kuramsal tartışmanın ötesine taşımış.

Bir sosyoloji profesörü olan Thorns, 1996 yılında katıldığı İstanbul Habitat 2 konferansı sonrasında kentleşme çalışmalarına başlamış ve iki yıllık süre içerisinde gezdiği ona yakın küresel kent sonrasında söz konusu çalışmayı hazırlamış. Bu yönüyle bakıldığında, kentleşme yazınına sonradan dahil olmuş bir araştırmacı için son derece kapsamlı ve ayrıntılı bir çalışma ortaya çıkmış. Yazar, sosyolog bakış açısını çalışmaya belirgin biçimde yansıtılmış durumda. Bu nedenle Planlama ve Kentsel Çevre ve Sürdürülebilir Şehir adlı son iki bölüm dışında kitabın bütününde kent planlama teorisinden çok kent ve kentleşme kuramının ağırlıklı olduğunu görmekteyiz. Kuramın temelinde ise sosyal ve kültürel bir olgu olarak kent var. Bu çerçevede, küreselleşme olarak adlandırılan genel ve belirsiz dönüşüm sürecinin açıklanmasında merkeze kenti koyan yazar, sürecin sosyo-mekansal yansımalarını somutlaştırmaya çalışmakta. Bunu yaparken gelişmiş metropoller dışında Latin Amerika, Asya gibi gelişmekte olan dünya kentlerini de sorgu konusu yapması, küreselleşme anlatımını güçlendirmiş durumda.

Yeni binyılın neden 'kentsel' olacağı açıklaması ile başlayan kitap, endüstriyel-modern kentlerim ortaya çıkışı ve demografik değişim süreçleri ile devam ediyor. 'Küresel Şehir' tanımını alışık olduğumuz biçimiyle küresel-yerel ayrışması ile yapıldıktan sonra ise dönüşen günlük yaşam pratikleri (ev ve iş alanı, mahalle ve topluluk çözümleri) değişen tüketim ve kent kültürü çerçevesinde açıklanmakta. Planlama konusuna gelinmeden önce ise son olarak toplumsal eşitsizlik olgusu ve kentsel alandaki sosyal dışlanma dinamikleri, nedenleri ve modelleri ile anlatılmakta.

Thorns, sonradan dahil olduğu kent kuramında iddialı savlar ortaya koymaktan kaçınmış bu çalışmasında. Metnin geneli bilgi verici, derlemeci ve betimsel. Bu anlamda, kitap kentleşme konusuna ilgi duyabilecek disiplin dışındaki okuyucu ve öğrenciler için yararlı bir kaynak. Bununla birlikte kitabın çevirisinden kaynaklanan sorunlar şehirlik disiplini içindekiler için hissedilebilir nitelikte. Bu nedenle, anadile çeviri konusunu kendisine sorun edinen aktif şehirlik kadrolarına duyulan gereksinim bir kez daha anımsanıyor.

T+ 8 ŞEHİRCİLİK – KENTSEL TASARIM

Tasarım Yayın Grubu

Tasarım Yayın Grubu Yayınları: İstanbul

2003

Türkçe/İngilizce

152 sayfa

Tasarım Yayın Grubu tarafından Tasarım Dergilerinden derlenerek hazırlanan "T+ mimarlık serisi" kitaplarından biri olan ve 2003 yılında yayınlanan "T+ 8 Şehirlik – Kentsel Tasarım", üst ölçek planlamaya ilgi duyan tasarımcılar için hazırlanmış bir kentsel proje seçkisi nite-

liğinde. Kitap, serinin diğer konusal kitapları gibi yayınlanmakta olan Tasarım Dergisi içerisinde yer alan projelerden seçilmiş. Kitapta 28 ayrı kentsel proje örneği mevcut.

Projelerin bir çoğu 1953 yılından bu yana faaliyette olan ve bünyesinde peyzaj mimarları, inşaat mühendisleri, mimar ve kentsel tasarımcı barındıran Sasaki Associates firmasına ait. Amerika, Çin, Avustralya, Mısır, Almanya, Kazakistan ve Meksika gibi pek çok farklı ülkedeki kentsel alanlar için hazırlanmış büyük oranda uygulamaya geçilmiş projelerin tanıtımında kavram tasarımları, stratejik diyagramlar, proje teması açıklama notları, temel planlama/tasarım sorunsalı bir arada sunulmuş. Projelerin ölçek aralığı bir hayli geniş. Ada ölçeği ve kent alt parçasından Astana Ana Planı'na kadar uzanan ölçeksel kapsama alanı var. Yazına geçecek kadar nitelikli olan projelerin görsellerindeki sunum teknikleri de projeyi ele alış biçimi kadar okuyucu açısından öğretici. Bu durum, vaziyet planı, katı model ve sayısal model görüntüleri, eskiz çizimleri ve hava fotoğrafları ile zenginleştirilerek güçlendirilmekte.

Farklı zaman aralıklarında güncellenerek süreklilik kazandırılması gereken bir yayın.

KENTSEL PLANLAMA VE TASARIM ÖĞRENCİLERİNE NOTLAR

Raci Bademli

**TMMOB Şehir Plancıları Odası: Ankara
2005**

Türkçe

162 sayfa

2003 yılında kaybettiğimiz ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Raci Bademli'nin 2000 yılından bu yana yönlendirdiği ve yürütücülüğünü yaptığı kentsel planlama stüdyolarında öğrencilerine sunduğu çalışma notları bir araya getirilerek kitaplaştırıldı: öğretmenin kendi ifadesiyle, "stüdyoya mektuplar", 'Kentsel Planlama ve Tasarım Öğrencilerine Notlar'..

Mektupların en temel özelliği, Bademli'nin genç kent plancısı adaylarına 'plancı' gibi düşünme, sorun tanımlama, çözümleme, stratejik bakış açısı sunabilme, sorunu seçeneklendirerek çözüme ve çözümleri tasarımı becerisini aşlamaya yönelik doğrudan ya da dolaylı iletilere sahip olması. Bu iletilerin çıkış noktası kimi zaman bir sözcüğün kökeni iken, kimi zaman çok genel ama üzerinde fazlaca düşünülmemiş bir konuyu irdelemek, "onu kendine sorun edinmek" ve planlama sorunsalı haline getirmek olmuş.

Bademli'nin stüdyo projesini ele alış biçiminden planlamayı ne denli teknik bir bakıştan uzak, yaşamın içinde formüle ettiğini duyumsamak olanaklı. Bu anlamıyla planlama yaşamın her alanına sızmış bir eylemler bütünü. Çalışma notlarının içeriklerine baktığımızda bu geniş bakış dikkat çekiyor. Kentsel tasarım raporu ya da teknoloji geliştirme bölgelerinin yanında zeytini, İstanbul'un tutsak atlarını, tarhun otunu, erguvanı ya da çardağı görmeniz olası...

Mersin, Ankara ve İstanbul planlama ışıklarına yönelik öğrenciye hitaben kaleme alınmış kırk iki ayrı çalışma notlarını diğer tüm planlama

ve tasarım öğrencileri için başvuru kaynağı haline getiren, öğretmenin doğrudan ışık projesine yönelik ve ona özel bir anlatımda bulunmayışı ve genellenebilir ve eğitim sürecinin her aşamasında geçerli olabilecek sorular ortaya atıyor olmasındır. Bu anlamda, somut sorunlara hazır yanıtlar vermek yerine, sorunu ele alma yöntemi, eleştirel akılcı bakış açısı ile öğrenciye sunulmakta ve onun üzerinde yeniden düşünme kaygısı tahrik edilmekte. Öğrencinin karşı mektup yazabilmesine de olanak sunacak biçimde.. İşte bu nedenle kitabın, salt planlama ve tasarım öğrencileri tarafından değil; eğitimcileri tarafından da dikkatle okunması gerektiğini düşünüyoruz. Nitekim, ışık notlarıyla Bademli'nin öğrenciye sunduğu 'mektuplar', öğretmeye değil karşılıklı öğrenmeye dayalı stüdyo eğitiminde pedagojik açıdan son derece özgün bir yaklaşım, diyalog aracı ve dil önerisi getirmekte.

Çağdaş Türk kent planlama eğitiminin eleştirel akılcı ustası, aydınlanmacı Hasan Âli Yücel'ine saygıyla...

TÜRKİYE MİMARLIĞI: GELENEK, YÖRE, DOĞU, BATI

Baykan Günay

TMMOB Şehir Plancıları Odası: Ankara

2005

Türkçe

103 sayfa

Mesleki şovenizmin en yoğun yaşandığı bir dönemde bir şehircinin ülke mimarlığı üzerine yayın yapması entelektüel anlamda -ne yazık ki- bir 'cesaret' unsuru haline gelmiş bulunuyor. Bu anlamda, ODTÜ öğretim üyelerinden Doç. Dr. Baykan Günay'ın yaklaşık otuz yıllık profesyonel fiziksel planlama birikimi ile ulusal mimarlık üzerine yaptığı "Türkiye Mimarlığı: Gelenek, Yöre, Doğu, Batı" adlı çalışma bu çerçevede değerlendirilmeli.

Ekim 2005'te Şehir Plancıları Odası Yayınları arasında çıkan bu kitap, UNESCO bünyesinde hazırlanmakta olan "XX. Yüzyılda Akdeniz Sanatı ve Kültürü" adlı çalışmanın "Modern Türk Mimarlığı" bölümünün görsel ve anlatımsal olarak genişletilmiş Türkçe sürümü. Yazarın, çalışmayı Türk mimarlık ve planlama kamuoyu ile paylaşma kaygısı ile yayınlattırılan bu eser, önsözde de belirtildiği üzere geniş kapsamlı bir mimarlık tarihi tartışması değil; antoloji niteliğinde bir çalışma. Kitabı, Türkiye açısından özgün hale getiren unsur, mimarlık tarihi çalışmalarındaki genel yaklaşımın aksine dönemsel genellemeler yerine, tek tek örneklerden yola çıkarak yorum geliştirme yöntemini izlemesi. Bir başka özgün yaklaşım ise, yazarın yapmış olduğu dönemleştirmelerin 1960'lı yıllara kadar genel kabul görenlerle aynı olmakla birlikte; sonrasında yazarın kendi yorumlayışı ile üretilmiş olması.

Kitaba adını da veren doğu-batı, geleneksel-modern, yöresel-evrensel ve tarih-gelecek eksenli tarihsel karşıtlık anlatımın omurgasını oluşturmakta. Nitekim yazara göre, her dönemin içinde bu karşıtlıklar varolabilmekte ve bu, mimari dönüşümün temel dinamiği olmaktadır.

Birçoğu Günay'ın kişisel belgelemesine ait fotoğrafların sayısı 200'ü bulmakta ve bu, kitaba zengin bir görsel içerik katkısı sunmakta. Kökler, Türk Mimarlığı ve Türk Kenti olarak üç ana ve toplam on altı alt başlıktan oluşan kitapta yazar, Türk Mimarlığı'nı irdelemeden önce

bunu ortaya çıkararak 'kökleri' tanımlama gereği duymuş. Bu anlamda, mimari köklerimiz olan Selçuklu, Osmanlı, batı etkileri, geleneksel ve yöresel mimari ile batıya tepki olarak ortaya çıkan ulusçu akımlar örneklenmiş ilk olarak. Türkiye Mimarlığı bölümünde ise Cumhuriyet Ankara'sı, ulusal ve uluslararası üslup, yeni klasikçilik, modern akımlar ve yeni akımlar ana başlıklar içerisinde. Tekil eser olarak Anıtkabir ayrı olarak irdelenirken, 'Cami Mimarisi' başlı başına sorgu konusu olmuş Günay için.

Türk Kenti değerlendirmesi içinde yazar, 'toplum mimarlığını' olumlarken; sonuç bölümünde bir şehirci olarak Türk Mimarlığı ile Türk Planlama pratiği arasındaki ilişkiyi öz-eleştirel bir bakışla yorumlamakta:

"...Türk şehirciliği ise feodal-kırsal bir toplum yapısından modern sanayi toplumuna geçerken yaşanan problemleri çözememiş, devraldığı mülkiyet dokusunu sağlıklı bir kentleşme için dönüştürememiştir. Dolayısıyla Türk mimarlığının eriştiği düzeye kentin mimarlığı (urban architecture) erişememiştir. Bu bağlamda hızlı kentleşme, kent kültürünün gelişmemesi, kamusal alanın olgunlaşmaması, ya da parasal darboğazlar gibi çok sayıda neden sıralanabilir. Bütün bunlarda doğruluk payı olduğu çok açıktır. Kanımca bir başka önemli neden, mimarlığı değil, arazi düzenlemelerini, yol kademelenmesini ve işlevci bakışı temel alan plancı yaklaşımlarında da aranmalıdır. Yeni yerleşim bölgelerinde ve geçeköndü islah planı adı altında üretilen planlarda işin şehir tarafı (planlama+mimarlık) unutulmuş, planlama tarafı (planlama+haritacılık) ön plana çıkartılmıştır."

Günay'ın arı dili ve duru anlatımı, metin ve görsel malzemenin kolay algılanır bütünselliği ile bir araya geldiğinde meslek alanı dışındakilerin de rahatlıkla okuyabilecekleri bir kitap ortaya açılmış.

'CUMHURİYET'İN 'ANKARA'SI

Derleyen: Tansı Şenyapılı

ODTÜ Yayıncılık-Kültür Yayınları Dizisi

2005

Türkçe

115 sayfa

2005 yılında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden emekli olan Doç. Dr. Özcan Altaban'a armağan olarak hazırlanan "Cumhuriyet'in 'Ankara'sı" Ankara'nın kent ve planlama tarihi ile güncel sosyal, mekansal ve siyasal çözümlemesinin yapıldığı bir derleme kitabı olarak geniş bir içeriğe sahip. Bugün hala geçerliliğini koruyan ve ortaya koyduğu planlama ilkeleri ile ileri bir konumda bulunan 1990 Ankara Nazım Planı'nı hazırlayan ekte yöneticilik yapmış; 24 yıl boyunca akademide genç plancı adaylarına bu ve önceki meslek deneyimini aktarmış bir ikinci kuşak Cumhuriyet aydını için hazırlanmış "Cumhuriyet'in 'Ankara'sı" ..

Mimarlık disiplini içinden çıkıp bu birikimini planlama ile birleştirerek 'şehirci' kimliğini oluşturan Altaban için yayına sunulan bu derleme salt plancılar değil; mimar akademisyenler de katkı koymuş. Altaban'ın şehirciliğin yasal ve idari boyutuna yaptığı vurgu düşünüldüğünde planlamaya yönelik yazılardaki uygulamaya yönelik yoğunlaşma daha rahat anlaşılabilir.

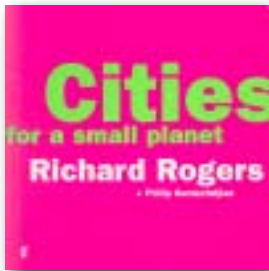
Beş ayrı bölümden oluşan kitabın birinci bölümünü oluşturan ve Ankara kent tarihini konu edinen makalede İ. Tekeli, yeni bir tarih yazımı önerisi sunmakta. Buna göre, Şikago Okulu kaynaklı tarihsel coğrafya paradigması ve kent tarihini planlama tarihine indirgeyen yaklaşıma seçenек oluşturacak şekilde kentsel dinamiği oluşturan tüm aktörleri bir bütün olarak ele alan üçüncü bir tarih yazımı önerisi ortaya konmakta.

Kitabın Ankara planlama tarihi üzerine yazılmış bölümleri ise Ankara'nın planlı kentsel gelişimi ve plan uygulamalarını irdeleyen beş ayrı makaleden oluşmakta. Makalelerin ortak özelliği nesnel bir tarih anlatımının ötesinde günümüz Ankara'sının kentsel gelişim tercihlerine de ciddi eleştiriler getiren nitelikte olmaları.

Kitabın dördüncü bölümü ise kentsel dönüşüm sürecini ele alan araştırma yazılarından oluşuyor. Burada iki farklı yaklaşım görülmekte: Kentin planlama pratiği ile şekillenen dönüşüm süreci ile kentin demografik, siyasal ve sosyo-ekonomik coğrafyasını irdeleyen süreç tanımları. Araştırmaların her biri, Ankara'nın günümüz kent profilinin farklı yönleri ile güncellenmesi açısından önem taşımakta.

Derlemenin son bölümünü olan 'Anılarla Ankara'da ise 'gençlik yıllarının' Ankara'sında eğlenme ve dinlenme mekanları anlatımı ile Ö. Şenyapılı ve geçekodu tarihini kişisel bakışı ve duyarlılığı ile yorumlayan E. Acar yer almakta. Her iki yazı da özgün anlatımları ile kitabın bütünündeki genel anlatıma zenginlik sunmaktalar. Bu bölümdeki ve kitaptaki son yazıda G. A. Sargın ise, Cumhuriyetimizin 10. Yılı' dolayısıyla Rus yönetmenler Yutkevich ve Oskaroviç'e hazırlanan 'Ankara: Türkiye'nin Kalbi' belgeselini konu olarak Sovyet propaganda filmlerinde ideolojik bellek oluşturma çabasını sorgulamakta.

Bu çerçevede kitap, dönem dönem güncellenmesi gereken kent profili ve kentin yeni tarihi ele alışlarını bütünlükten özülle Başkent yazınına önemli bir katkı sunmakta.

CITIES FOR A SMALL PLANET²

Richard Rogers, Philip Gumuchdjan
Faber and Faber Limited: London
1997

İngilizce
180 sayfa

Şehircilik tarihi boyunca kent üzerine düşünce üreten ve söylem yaratan birçok mimar olmuş. Bugün, bu tip mimarlar düşünüldüğünde akla

gelecek isimlerden biri Michael Sorkin ise diğeri Richard Rogers'dır. İkisinin de ortak noktası içinden çıktıkları toplumun doğayı karşısına alan denetimsiz büyümeye dayalı modern kentleşme pratiğine karşı çıkışları. Bu anlamda, birçoğumuzun Pompidou Merkezi ya da Millennium Dome ile tanıştığımız Rogers, özellikle 'Megakentler' konferans dizisini verdiği 1995 yılından bu yana belirgin bir şehircilik söylemi yaratmış durumda. Özellikle sürdürülebilirlik konusunda çalışan plancıların sıklıkla başvurduğu "Bir Kentsel Rönesans'a Doğru" [Towards an Urban Renaissance] (1999) kitabını hazırlayan 'Kentsel Görev Gücü'nün [Urban Task Force] başındaki isim olan Rogers, "Küçük Bir Gezegen İçin Kentler" kitabını, P. Gumuchdjan ile birlikte bu çalışmadan iki sene önce yayınlamış. İkincisini öncülleyen bu çalışmanın önemi ise; daha sonra birçok Avrupa ülkesinde resmi şehircilik politikaları olarak kabul edilecek sürdürülebilirlik ilkelerine söylemsel geri plan kazandırmış olması.

Kitap temelde beş ayrı alt-başlıktan oluşmakta: Kentlerin Kültürleri, Sürdürülebilir Kentler, Sürdürülebilir Mimarlık, Londra: Hümanist Kent ve kitaba da adını veren Küçük Bir Gezegen İçin Kentler. Mimarlık, planlama, kentsel tasarım, kent kültürü ve sosyolojisinin başarılı bir biçimde harmanlandığı kitapta Rogers, sürdürülebilirlik çerçevesinde adaletli, yaratıcı, ekolojik, kolay etkileşilebilir, derişik, çok-merkezli ve çeşitliliği barındıran kent modelini adres göstermekte. Katılım, eğitim ve buluşçuluk temelli sosyal siyasaların da vurgulandığı sonuç bölümünde Rogers, kent planlamanın metropoliten alan ölçeğini de aşan yeni ele alınışına da vurgu yapmakta ve 'bölgeselci' şehircilik yaklaşımını bir üst aşamaya taşımakta.

Ana teması gibi küçük bir boyutta tasarlanmış kitabın en önemli özelliği teknik çizimlerle daha genel anlatıma sahip görselleri, disiplin dışındaki insanlara da hitap eden yalın ama 'derişik' bir anlatımla bir araya getirilmiş olması. Ancak, kuramsal anlamda en büyük eksiklik kitabın kaynakçasının zayıflığı. Bununla birlikte, her dönem gönderme yapılan her kültürel kitapta olması gereken 'doğrudanlık' ve 'referanssız özgünlük' özelliğini başarıyla yansıtan kitap ile Rogers, (kapak arkasında bir eleştirmenin belirttiği gibi) belki de kent yazını için potansiyel bir klasik yaratmış durumda. Yaklaşık on yıldır bir sonraki çalışmasının gölgesinde kalmış olsa da...

THE URBAN DESIGN HANDBOOK: TECHNIQUES AND WORKING METHODS³

Ray Gindroz
Urban Design Associates: New York
2003

İngilizce
208 sayfa

W. W. Norton Yayınlarının Mimarlık / Kent Planlama dizisinden önceki sene yayınlanmış kitap, son dönemde kuramsal ağırlıklı kentsel tasarım yayınlarının aksine yöntem ve teknik üzerine üretilmiş bir

² Küçük Bir Gezegen İçin Kentler

³ Kentsel Tasarım El Kitabı: Teknik ve Çalışma Yöntemleri

çalışma. Baş yazarlığını Ray Gindroz'un yaptığı ve dokuz yazarın katkı koyduğu "Kentsel Tasarım El Kitabı", 1964'ten bu yana kent ve mahalle tasarımı alanında uzmanlaşmış Amerikan Urban Design Association firmasının bugüne dek ürettikleri tasarım projeleri temel alınarak hazırlanmış.

Kitabı, firma proje katalogu değil de; 'tasarım el kitabı' haline getiren, firmanın proje deneyimini doğrudan proje üzerinde yansıtmak yerine proje üretim aşamaları ve bu aşamalarda uygulanan teknik ve yöntemler üzerinden okuyucuya sunması. Burada temel kaygı, uygulamayı yönlendirecek teknik çizimler ötesinde proje alanında söz sahibi olan paydaşlarla diyalog kurmayı sağlayabilecek bir tasarım dili geliştirmek olmuş. Böylece, tasarım disiplini dışındaki kimselere de projeleri anlama, algılama ve yorumlama şansı tanınmakta. Bu anlamda grup için "tasarım, topluluk inşasının (community building) fiziksel dili".

Başlangıcında "Yeni Şehircilik (New Urbanism) Bildirgesi"ne yer verilen kitapta, tüm projeler aynı tasarım/planlama akımının ilkelerini yansıtmakta.

Kitapta anlatıma konu olan başlıca proje alanları geleneksel karmagelir grubu komşuluk birimleri, kent merkezi, özel alanlar ya da yeni-kırsal ya da yeni-kent yerleşimleri olmuş. Altı ana bölümden oluşan kitapta sırasıyla kentsel tasarım ilkeleri, kentsel yapı, süreci tasarlamak, kentsel tasarım, firma katalog tasarımı ve mimari tasarım süreci ele alınmakta.

Kentsel Tasarımın artan kurumsallığı çerçevesinde ülkemizde de akademi dışından tasarım pratiğinin içindeki gruplar tarafından bu tür (kuramsal değil ama kavramsal) değerlendirme yayınlarının üretileceğini umuyoruz.

URBAN DESIGN: METHOD AND TECHNIQUES⁴

Cliff Moughtin, Rafael Cuesta, Christine Sarris and Paola Signoretta
Architectural Press: Oxford
2004
İngilizce
212 sayfa

Planlama profesörü Cliff Moughtin'in ve üç yardımcı yazarın Architectural Press'ten çıkan 'Kentsel Tasarım' dizisinin dördüncü kitabı, Kentsel Tasarım: *Yöntem ve Teknikler*. -Öncekiler: Sokak ve Meydan, Yeşil Boyutu, Bezeme ve Dekorasyon- Kentsel tasarımın kategorik ele alınışı konusunda önemli bir yeri olan bu dizinin son kitabı, kentsel tasarımın yöntemi ve tekniği üzerine. Temel soru, farklı yöntemlerin farklı tasarım teknikleri ile nasıl yeniden üretilebileceği yönünde. Bu ele alış, teknisist bir bakışla değil; sürdürülebilir planlama ve tasarım sonuç ürünleri üretebilme kaygısıyla ortaya çıkmakta.

Sunulan görgül çalışmaların bütününe İngiliz kentlerine ait oluşu nedeniyle kitap, kentsel tasarımın en erken kurumsallaştığı ülkelerden biri olan İngiltere'nin şehircilik yaklaşımını da ortaya koymakta. Felsefik temelini akılcılıktan aldığı belirtilen çalışmada tasarımın 'problem çözme' yönüne özel vurgu yapılmakta. Bunu yaparken alternatif çözüm üretme yaklaşımı temel alınmakta. P. Geddes'in hala eskimeyen araştırma (survey)-çözümleme (analysis)-plan üçlemesi ara süreç tanımlarıyla zenginleştirilmekte. Bu çerçevede katkı, tasarımın çoklu / katılımcı bir süreç olarak yeniden tasarlanması yönünde. Yeni tasarım yaklaşımı yukardan aşağı ve çizgisel değil, geri beslemeli, döngüsel ve katılımlı.

Özü gereği yaratıcı özneliğini korumaya çalışan tasarımcının bu yeni bağlamda profesyonel birikimini nasıl etkinleştirebileceğinin yanıtı bulmak mümkün kitapta.

Buna göre, kitabın birinci bölümünde kentsel tasarım 'süreci'nin temel kavramları belirlenirken, ikinci bölümde bu kavramlar eşliğinde müzakereli 'programlama' tanımı yapılıyor. Sonraki bölümde mekana inilerek araştırma ve görsel çözümleme teknikleri gerçek örneklerle irdeleniyor.

Çözümleme bölümünün kitap açısından en önemli yanı, günümüz çözümleme tekniklerinde yerini almış olan SWOT, CBS temelli haritalama ve 'Mekan Dizimi' (Space Syntax) tekniklerinin anlatımı. Sonraki bölümde çoklu seçeneqli tasarım şemalarının üretimi ve seçeneklerin değerlendirilmesi süreci katılımcı pratik içerisinde açıklanmakta. Sunuş teknikleri bölümü ise hızla değişen görsel sunu teknikleri karşısında bir miktar güncellenmeye gereksinim duymakta. Tasarımı bir süreç olarak kavrayan Moughtin, kitabın son bölümünde kentsel tasarım projelerinin işletimi ve uygulama aşamasını proje yönetimi çerçevesinde kavramsallaştırmakta.

Kentsel tasarımın tekniği ve yöntemini salt görselleştirme sorunsalı olarak görmek istemeyenler için kavramsal arka planı güçlü bir uygulama kitabı, Kentsel Tasarım: *Yöntem ve Teknikler*.

SUSTAINABLE URBAN DESIGN: AN ENVIRONMENTAL APPROACH⁵

Derleyen: Randall Thomas
Spon Press: London
2003
İngilizce
212 sayfa

Sürdürülebilirlik yazınının en ciddi problemi önerilen sürdürülebilirlik ilkelerinin sözel belirsizliği aşmakta yaşadığı güçlütür. Bunu planlama ile mekansal anlamda aşan yaklaşım, yine de müdahaleci eylemsel

⁴ Kentsel Tasarım: Yöntem ve Teknikler

⁵ Sürdürülebilir Kentsel Tasarım: Çevresel Bir Yaklaşım

içeriğe sahip olmakta zorlanıyor. "Sürdürülebilir Kentsel Tasarım: Çevresel Bir Yaklaşım", bu zayıflığı ortadan kaldıracak çabayı planlama ve tasarım çevrelerine sunmakta.

2003 yılında yayınlanan kitap, bu yıl içinde yeniden gözden geçirilmiş. R. Thomas yürütücülüğünde on altı kişilik geniş bir akademisyen ve uygulamacı grup tarafından derlenen kitapta ağırlıklı olarak İngiltere ve Avrupa kentsel deneyimi görgül çalışmalarla okuyucuya sunulmakta ve bir dizi genellenebilir planlama / tasarım ölçüt ve ilkeleri üretilmektedir.

Yoğun örnekleme ve anlatımdaki ana vurgu, kentsel tasarımdaki çevresel sorunları tasarım kılavuzu oluşturacak biçimde ele alınabileceğidir. Bunu gerçekleştirirken arka plan sorusu ise: "Kentsel çevrenin fiziksel yapısını yeniden ele almada daha yaşanabilir, ilginç ve yeşil kentleri daha az enerji, malzeme ve su kullanarak nasıl yaratabiliriz?"dir.

Kitap, 'kentsel tasarım alanının ölçeği nedir?' sorusunun geçerliliğini de ortadan kaldırır nitelikte. Nitekim, ortaya konan tasarım stratejileri, kent planlamadan mühendislik alanına kadar farklı ölçeklerde ayrıntılandırılmakta. Tasarım yaklaşımlarının merkezine 'enerji-verimliliği'ni koyan çalışma grubu, kütle biçimi ve konumlanışından, malzeme tercihi ve yapım tekniklerine en düşük maliyetli ve sürdürülebilir seçeneklerin neler olabileceği sorgusuna yanıt arıyor.

Kitapta yer alan ana başlıklar; kent planlama ve tasarım, ulaşımı peyzaj ve kentte doğa, yapı tasarımı, enerji ve bilgi, malzeme, su, atık ve kaynak.

Çevresel konularla kentsel tasarım arasında somut ve ilkesel ilişkisellik sunan bu kitap, sürdürülebilirlikte mekan tasarımına yönelik eylemsel bir bakış arayan şehirciler için...